

**Georg Friedrich Händel (1685–1759):
“Messiah” (“Mesiáš”; HWV 56),
oratorium o třech částech
na text Charlese Jennense (1700–1773),
sestavený z biblických výňatků**

39. Sbor uzavírající II. část oratoria

Hallelujah! for the Lord God Omnipotent reigneth.
The kingdom of this world is become the kingdom of our Lord,
and of His Christ; and he shall reign for ever and ever.
King of Kings, and Lord of Lords, Hallelujah!

40. Árie sopránu uvozující III. část oratoria

I know that my Redeemer liveth,
and that He shall stand
at the latter day upon the earth.
And though worms destroy this body,
yet in my flesh shall I see God.
For now is Christ risen from the dead,
the first fruits of them that sleep.

**Překlad výše uvedených čísel z Händelova oratoria “Mesiáš”
podle Hallské bible z roku 1722**

Halleluia! kralovalť Pán Bůh (náš) wssemohaucý.

Zj 19,6 – str. 313/NZ

Učiněnať sau králowstwj swěta Pána nasseho
a Krysta geho a kralowatiť bude na věky věků.

Zj 11,15 – str. 306/NZ

Král králů, a Pán pánů, Halleluia!

Zj 19,16 – str. 313/NZ

Ačkoli gá wjm, že Wykupitel můg žiw gest,
a že w den neyposledněgssj
nad prachem se postawj.

Jb 19,25 – str. 539/SZ

A ač by kůži mau y tělo (čerwi) zwrtali,
wssak wždy w těle swém uzřjm Boha.

Jb 19,26 – str. 539/SZ

Ale wstalt' z mrtwých Krystus,
prwotiny těch, kteřž zesnuli.

1K 15,20 – str. 219/NZ

Pavel Polka (nar. 1957)

Hallská bible z roku 1722

Významná akvizice České Händelovy společnosti¹

V dějinách českého náboženského myšlení a českého jazyka sehrávají nezastupitelnou úlohu vydání takzvané Hallské bible z let 1722, 1745 a 1766. Text všech tří vydání v zásadě představuje, s určitými, z dnešního hlediska nepodstatnými odchylkami luterské povahy, převzaté znění posledního (jednosvazkového) vydání slavné Kralické bible z roku 1613, jež obsahuje celý text bible.²

Kralická bible, epochální protestantský překlad celé bible do českého jazyka, byla vytištěna v moravském městysu Kralice nad Oslavou v tamní tvrzi: nejprve v šesti svazcích v letech 1579–1594 (1. svazek – 1579, 2. – 1580, 3. – 1582, 4. – 1587, 5. – 1588, 6. – 1594), poté, vždy v jednom svazku, v roce 1596 a 1613. Uskutečnění podniku trvajících celkem třicet čtyři let umožnila ochrana a finanční podpora ze strany držitelů kralického statku: Jana staršího ze Žerotína (Žerotina; † 1583) a jeho syna Karla staršího ze Žerotína (1564–1636). Dotyčný překlad, dodaný skupinou vzdělaných a stylisticky obratných biblistů z protestantské, husitsko-kalvínsky zaměřené Jednoty bratrské (Unitas Fratrum), znamenal i v rámci evropské literatury ojedinělý počín. Jmenovaným učencům se po-

1 Jedná se o autorský překlad do češtiny první verze článku Pavla Polky “Die Hallesche Bibel von 1722. Eine bedeutende Neuerwerbung der Tschechischen Händel-Gesellschaft”. Tato první verze, vykazující rysy pracovní předlohy, byla v poněkud zkráceném a redakčně upraveném tvaru otištěna v časopise “Mitteilungen des Freundes- und Förderkreises des Händel-Hauses zu Halle” č. 2/2017, str. 26–31. Při práci na autorském překladu doznal text první verze článku rovněž určité, leč nepodstatné změny.

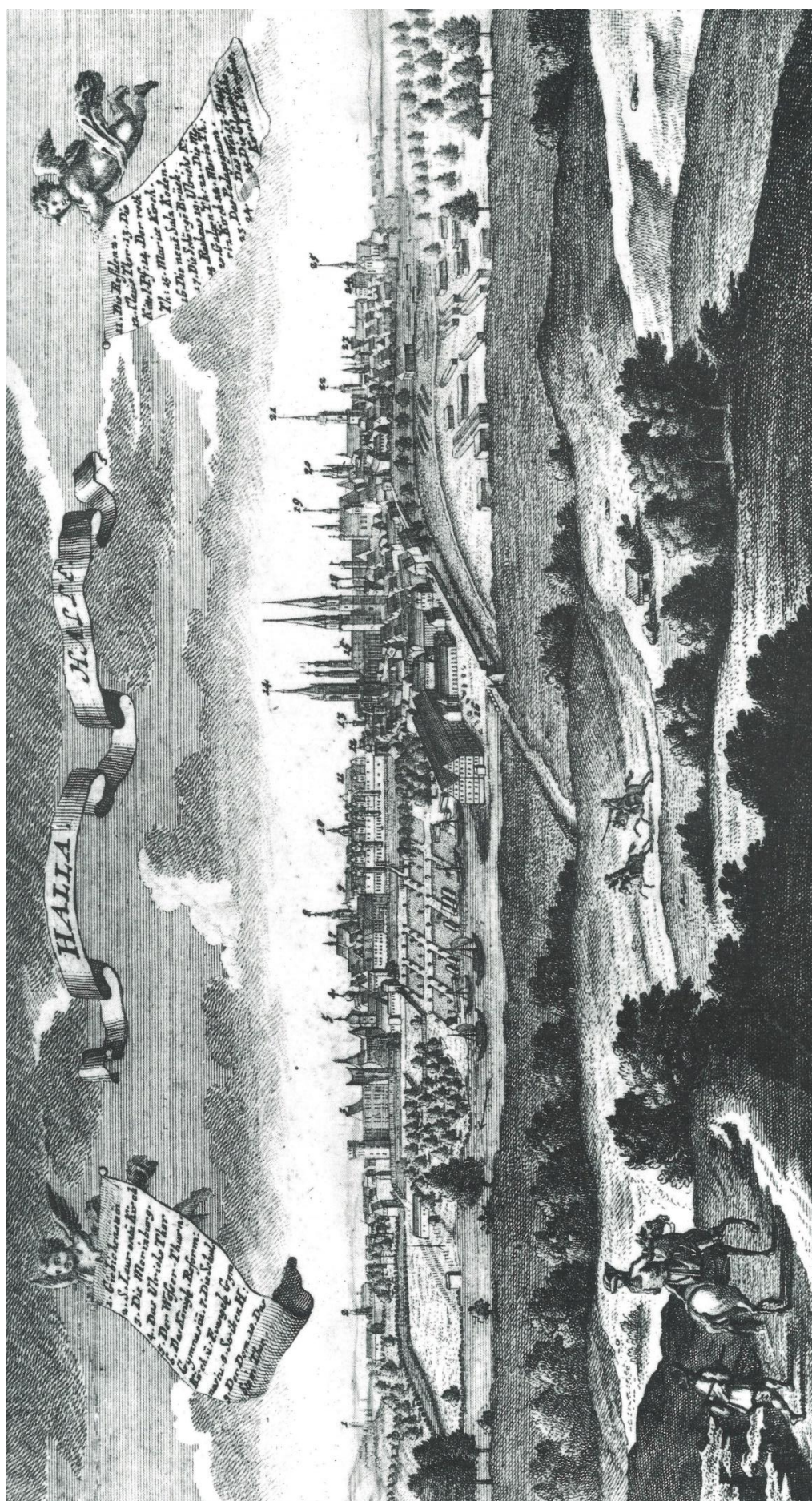
2 Stručně a přehledně se problematikou bible od jejích počátků do 20. století zabývá Vladimír Čapek (1902–1981) ve své knížce “Historie bible” (Advent, vydavatelství a nakladatelství křesťanské literatury, Praha 1990: 3., upravené vydání). K Hallské bibli viz str. 101, ke Kralické bibli str. 77–87.

dařilo „v celé bibli jednotně uplatnit mimořádně srozumitelnou a přitom slavnostně monumentální řeč zdůrazňující básnickou složku; slavnostní nálady bylo dosaženo důsledným užíváním vysokého stylu (bez prvků hovorové mluvy) a lehkou archaizací“.³

První český překlad celé bible spatřil světlo světa před rokem 1357, za vlády císaře Karla IV.; hotov byl během tří až pěti let. Brzy byly pořizovány opisy. K prvním z nich se přiřadila, kolem roku 1360, takzvaná Drážďanská bible, vůbec nejstarší dochovaný slovanský biblický rukopis. Naneštěstí byla v první světové válce zničena v Lovani (Belgie). Jelikož započatá fotografická dokumentace rukopisu nebyla tehdy ještě ukončena, přežila Drážďanská bible do dnešních dnů asi v jedné čtvrtině svého rozsahu. Vytisknuta byla celá bible v češtině poprvé roku 1488 v Praze a roku 1489 v Kutné Hoře. Z tisků 16. století, které vznikly před Kralickou biblí, budiž zmíněna takzvaná Melantrichova bible (Praha: 1549, 1556–1557, 1560–1561, 1570, 1577, [1613]). Mariánská knihovna (Marienbibliothek) v Halle nad Sálou vlastní nádherný exemplář vydání z let 1556 až 1557 (signatura: Hof 76 Fol), jenž je vybaven působivými, mistrně kolorovanými dřevořezami. Charakteristický typ protestantského překladu bible vytvořil již Jan Blahoslav (1523–1571), biskup Jednoty bratrské, v letech 1544–1545 student na univerzitě ve Wittenberku, svým Novým zákonem z let 1564 a 1568.

V bezprostředním sousedství kralické tvrze, přepadené v polovině prosince 1620 drancujícími císařskými vojáky – bratrská tiskárna byla roku 1622 přemístěna do žerotínského zámku v nedaleké Náměšti nad Oslavou – dnes nalezneme moderní budovu Památníku Bible kralické, navrženou uznávaným brněnským architektem Bohuslavem Fuchsem (1895–1972): tedy muzeum věnované jednomu jedinému knižnímu titulu! Elegantní, účelově prostá muzejní budova byla vystavěna v letech 1967–1969; dne 28. září 1969 ji slavnostně otevřeli. Slouží i jako místo, kde se uchovávají bohaté nálezy z archeologického průzkumu někdejší tvrze, prováděného v letech 1956–1970 pod vedením dr. Vlasty Fialové (1896–1972). Dlouholeté průzkumné práce přinesly naprosto nečekané výsledky, především více než 4 tisíce tiskařských liter a ozdob z tiskárny působící zde

3 Vintř, Josef: Německé resumé, in: Kyas, Vladimír a kol.: Česká bible v dějinách národního písemnictví. Nakladatelství Vyšehrad, Praha 1997; str. 302 (dotyčnou citaci z němčiny přeložil Pavel Polka).

Halle nad Sálou. Mědirytina Johanna Christiana Leopolda (1699–1755) podle kresby Friedricha Bernharda Wernera (1690–1776). Augšpurk, kolem roku 1740. 15,5 × 28,2 cm (deska: 20,7 × 30,0 cm). Výřez.

V dlouhém textu pod vedutou [mimo výřez] je i tato zmínka: „Dále se na předměstí Glaucha nacházejí velký a krásný sirotčinec a pedagogium, které zřídil slavný profesor Francke.“ V tiskárně sirotčince bylo roku 1722 vtištěno první vydání Hallské bible. Sirotčinec a v jeho areálu stojící královské pedagogium, zbudované v letech 1711–1713, jsou na rytině označeny čísly 24 a 23 (úplně na okraji zástavby vpravo, vlevo od špičaté věže kostela sv. Jiří: č. 25).

v letech 1578–1620. Ve stálé expozici nechybí ani výtisk Hallské bible z roku 1722 (signatura: 34). – Památník nyní organizačně spadá pod Moravské zemské muzeum se sídlem v Brně.

Bitva na Bílé hoře (1620) měla za následek krutou porážku protestantismu v českých zemích, a Kralická bible již nemohla být vydávána. To trvalo až do roku 1722, kdy se ve tvaru prvního vydání Hallské bible probudila do nového života. Po poslední Kralické bibli (1613), platící současně za konečnou textovou verzi, byla Hallská bible z roku 1722 prvním zveřejněním celé protestantské bible v českém jazyce. Tento náročný vydavatelský podnik vděčil za svou realizaci upřímnému zájmu Augusta Hermanna Franckeho (Francke; 1663–1727)⁴ a jeho spolupracovníků – zde jmenujme především Heinricha Mildeho (Milde; 1676 až 1739), známého slavistu a znalce slovanských jazyků – o českou reformaci, mj. o dílo Jana Amose Komenského (1592–1670). Význam Halle nad Sálou jakožto místa, kde se v 18. století tisklo značné množství českých náboženských knih, lze ostatně jen stěží docenit!

Kompletní českou bibli z roku 1722 předešel v Halle v roce 1709 Stephan Orban (Štěpán Orbán; 1681–1732) svým tiskem českého textu Nového zákona. A roku 1782 byl v Halle vyexpedován poslední český tisk – vydání Nového zákona. Hallská bible z roku 1722 (Knihopis⁵ 1114) vyšla, ve formátu velké osmerky, v nákladu 5150 výtisků s finanční podporou Erdmanna Friedricha Heinricha hraběte Henckela, svob. pána z Donnersmarcku (1681–1752), pietisty a náboženského spisovatele, v Cansteinském biblickém ústavu (Cansteinsche Bibelanstalt), který v roce 1710 založil jakožto součást hallského sirotčince Carl Hildebrand svob. pán z Cansteinu (1667–1719), jeden z nejdůležitějších přívrženců Augusta Hermanna Franckeho. V knihovně současných Franckeových nadací (Franckesche Stiftungen) v Halle se, dle očekávání, nachází taktéž exemplář Hallské bible z roku 1722, čas od času se objevující na tematických výstavách (signatura: B.FS: 13 D 7).

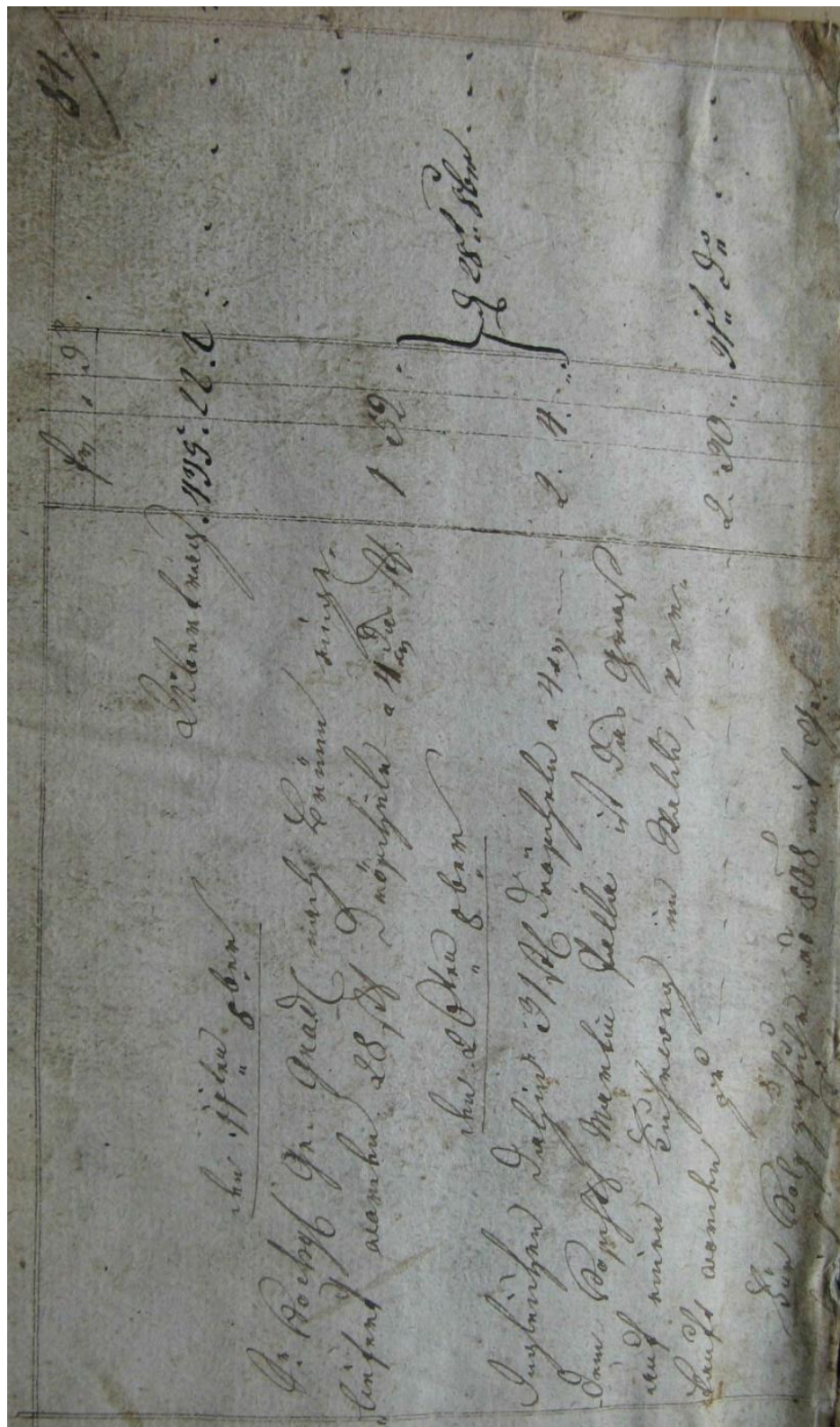
4 Evangelický teolog, pedagog a autor textů k duchovním písním August Hermann Francke, vůdčí představitel hallského pietistického hnutí, pocházel z Lübecku. Roku 1698 založil v Halle proslulý sirotčinec. Na tamní univerzitě přednášel řečtinu, orientální jazyky a teologii.

5 Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století.

V činnosti Cansteinského biblického ústavu dosáhl kult bible u hallských pietistů svého vrcholu. Za celé 18. století opustily tiskárnu sirotčince téměř 2 miliony kompletních biblí ve 380 nákladech a přes 1 milion Nových zákonů. Samotná Hallská bible v češtině (ve vydáních z let 1722, 1745 a 1766) zaznamenala, za spolupůsobení Cansteinského biblického ústavu, produkci obnášející 15 350 exemplářů, které se většinou pašovaly mezi tajné nekatolíky do Českého království. Asi jeden tisíc Hallských biblí z roku 1722 byl určen pro Uhry, kde konfesiční poměry nebyly tak tísnivé. Vydání Hallské bible připadlo shodou okolností do neobyčejně příhodného období: jednak k tomu existovala v Halle politicky a ideologicky podporovaná materiální základna, jednak vládla v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, a rovněž v Uhrách, silná poptávka po protestantských knihách, ačkoliv habsburský stát vynakládal nezměrné úsilí, aby dovoz zakázané literatury z luteránského zahraničí zastavil. (Jako pozoruhodný paradox se přitom může jevit, že jezuité barokní doby obdivovali přednosti Kralické bible!)

Název Hallské bible vydané roku 1722 zní takto: “BIBLIA SACRA, To gest: Biblj Swatá, A neb Wssecka Swatá Pjsma / Starého y Nowého Zákona... Léta Páně M DCC XXII.” Frontispis zdobí rytina z dílny Jacoba Andrease Fridricha (též Friedrich; 1683/84–1751) s motivem Krista ve slávě na vysokém podstavci. Vlevo od Krista stojí Mojžíš, vpravo Áron; před podstavcem sedí čtyři evangelisté se svými atributy. Ve spodní části titulní strany poutá pozornost alegorické vyobrazení (viněta) ukazující řez pilně pracujícím horním dílem; na nápisové stuze čteme biblickou citaci: “Pteyte se na Pjsma.” (Jan 5,39). Po titulní straně následují bezprostředně dvě předmluvy: první od Daniela Krmana ml. (1663 až 1740), “v Uhrách superintendenta”, druhá od Mateje (Matyáše) Béla z Očové (Belius; 1684–1749), velmi ceněného uherského polyhistora, “Prešpurského kazatele”, “Milownjka Božjch příkázanj”. Nový zákon obsahuje, na str. 180–187, předmluvu Martina Luthera (1483–1546) k “Episstole (S.) Pawla Aposstola k Řjmanům” [z roku 1522], v českém překladu od Františka Rühra (1659 až 1731), evangelicko-luterského kazatele v Drážďanech. Vlastní text bible není komentován: nikde se nevyskytují vysvětlující poznámky. Obsahuje však nesčíslné odkazy na jiná místa v textu.

Dne 26. září 2016, za finanční spoluúčasti předsedy, Česká Händelova společnost zakoupila – díky náhodnému prostřednictví jednoho z pražských antikvářů – od jisté dámy žijící v České republice mnoho let neúspěšně hledaný exemplář Hallské bible z roku 1722. Z historie naznačeným způsobem získané,

Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS. Fotografie Petra Tylínka, řádného člena Společnosti, ze dne 1. října 2016.

Stav knihy před restaurací. Snímek listu druhotně vloženého za pravý list přední předsádky. S největší pravděpodobností se jedná o list vyňatý z účetní knihy kteréhosi sedláka, snad majitele knihy. Text ve formě seznamu (tabulky), psaný kurentem v němčině a datovaný rokem 1808, se týká dodávek dřeva a trávy a jejich cen. Vložení listu do knihy zřejmě souvisí s úpravou její vazby v té době.

dobře zachované knihy ve vazbě z telecí kůže je, podle sdělení prodávající dámy, jisté pouze to, že poslední stopy týkající se provenience svazku vedou do severomoravského/slezského městečka Mikulovice (přibližně 12 km severovýchodně od Jeseníku) nebo do jeho blízkého okolí. Rozměry svazku vázícího 1498 g obnášejí po restauraci, kterou prováděl od 27. ledna do 16. března 2017 MgA. Karel Křenek, 22,0 × 14,5 × 9,0 cm. Celkový počet původních potištěných stran činí 1468: Starý zákon 920, apokryfy 224, Nový zákon 318, rejstřík 2, modlitby 4. Ze dvou spon z kůže a mosazi zůstaly pouze zlomky. Z deseti mosazných homolovitých pukel (tj. “cvočků” chránících pokryv vazby knihy před odřením) přibitých na obě desky je ještě devět na svém místě: pět na přední, čtyři na zadní desce.

Jak se ukázalo po důkladnější prohlídce, chybělo v bibli úhrnem 19 listů včetně frontispisu, titulní strany, předmluvy Daniela Krmana ml. (2 strany) a prvních 2 stran předmluvy Mateje Béla. Těchto 6 chybějících stran (4 listy) bylo kvůli své jednoznačné nepostradatelnosti pečlivě vlepeno během restaurátorských prací do knihy v podobě fotografických reprodukcí zhotovených na ručním papíře. Použité plnohodnotné fotoreprodukce (ve faksimilní kvalitě) pocházejí z příkladně udržovaného exempláře knihy ve fondu Národní knihovny České republiky v pražském Klementinu (signatura: 54 G 6861). Nejnápadnější zásah do substance knihy byl ovšem vyhrazen opravě uvolněného pokryvu hřbetu.

S jednou výjimkou neobsahuje Hallská bible České Händelovy společnosti kupodivu vůbec žádné rukopisné poznámky, které u starých biblí bývaly jinak obvyklé. Toliko na (recto)straně hned po pravém listě přední předsádky se nachází seznam (tabulka) vypracovaný v těžko rozluštitelném kurentu, opatřený letopočtem 1808 a číslem strany 84. S největší pravděpodobností jde o záznamy kteréhosi sedláka (tehdejšího vlastníka svazku?), poněvadž náplň seznamu se vztahuje na dodávky dřeva a trávy a na jejich ceny. List s předmětnou stranou, vyňatý bezpochyby z účetní knihy, byl nade vše pochybnost použit nejdříve v roce 1808, v souvislosti s úpravou vazby bible. Přesný převod seznamu, psaného v německém jazyce, do latinského písma vyhotovil laskavě pan Bernd Hofestädt, zasloužilý hallský genealog, předseda spolku “Ekkehard”.

Česká Händelova společnost si je plně vědoma neobyčejné kulturně-historické hodnoty Hallské bible z roku 1722, kterou uchovává pod jednoduchým označením “BiblHall1722-ČHäS”. V této knize se takřka hmatatelně odrážejí nejen

pohnuté dějiny křesťanských konfesí v českých zemích v průběhu 17. a 18. století, ale i plodné přeshraniční vztahy mezi českými a německými evangelickými bratry a sestrami ve víře. Titul kromě toho vznikl v Halle nad Sálou v době, kdy tam žila matka a jiní blízcí příbuzní Georga Friedricha Händela. S ohledem na právě specifikované historické souvislosti a tím i na zvláštní postavení Hallské bible v českém duchovním dědictví nechala Společnost svůj exemplář odborně vyspravit a částečně v něm doplnit nejdůležitější z chybějících listů.

Aby s “biblí z Halle” blíže seznámila širší veřejnost a zároveň také důstojně připomněla Lutherovo výročí v roce 2017, věnovala Česká Händelova společnost svůj XX. seminář, konaný v Praze dne 19. dubna 2017, právě dané problematice. Při této příležitosti přednesl Mgr. Jan Pišna (nar. 1982), knihovník působící, od roku 2009, v knihovně Strahovského kláštera v Praze, význačný český odborník v oblasti starých biblických tisků, poutavý a poučný příspěvek s přílehlavým názvem: “Druhý život Kralické bible v 18. a na začátku 19. století – edice hallská a prešpurská”.⁶

Uzávěrka textu dne 22. ledna 2018.

6 Doporučená četba k tématu semináře – Pišna, Jan: Druhý život Kralické bible v 18. a na začátku 19. století – edice hallská a prešpurská, in: HOP (Historie – Otázky – Problémy) 5. Česká bible. Kulturní, ideový a politický fenomén v proměnách staletí. 2/2013. Vydavatelství FF UK v Praze (books@ff.cuni.cz) 2013; str. 175–193.

Členský cirkulář České Händelovy společnosti ze dne 20. června 2017

Výňatek

Za celkové účasti sedmnácti osob (z toho sedmi členů ČHäS) proběhl dne 19. dubna 2017 od 18.00 hodin v učebně č. 16 Vyšší odborné školy oděvního návrhářství a Střední průmyslové školy oděvní v Praze 7 – Holešovicích, Jablonského 3/333, jubilejní **XX. seminář České Händelovy společnosti**; název: “Druhý život Kralické bible v 18. a na začátku 19. století – edice hallská a prešpurská”. Přednášel Mgr. Jan Pišna, knihovník Strahovské knihovny v Praze, literární historik specializující se na raný novověk. Seminář, trvající téměř tři hodiny, zahájil předseda ČHäS úvodním slovem na téma “Georg Friedrich Händel a bible”, zpestřeným digitální reprodukcí předehry k Händelovu oratoriu “Josef a jeho bratři” (text proslovu je k dispozici na webových stránkách ČHäS v sekci “Aktuality”). Mgr. Pišnovi se díky jeho poutavému, neformálnímu výkladu k problematice Hallských a Prešpurských biblí podařilo zapojit do přednášky také posluchače, takže mezi nimi a přednášejícím probíhala permanentní diskuse; lze hovořit o názorné ukázce, jak by takové akce měly správně vypadat. Během semináře byly na stole v čele učebny, pokrytém zlatavým sukem, vystaveny, chronologicky zleva doprava, celkem čtyři bible: Hallská z roku 1722 (viz níže), Hallská z roku 1745, Prešpurská z roku 1787 a Prešpurská z roku 1808.

Při této příležitosti si členové i nečlenové ČHäS se zájmem prohlédli onen vystavený výtisk Hallské bible z roku 1722 (= první vydání; číslo Knihopisu: K01114), zakoupený dne 26. září 2016 z prostředků ČHäS a jejího předsedy (viz členský cirkulář ze dne 8. prosince 2016). Vzácnou knihu, zhotovenou v tiskárně biblického ústavu při sirotčinci v Halle nad Sálou, založeného roku 1710 Carlem Hildebrandem svob. pá-nem z Cansteinu (1667–1719), odborně restauroval, ve dnech 27. ledna – 16. března 2017, pan MgA. Karel Křenek, pracovník restaurátorské dílny při oddělení rukopisů a starých tisků Národního muzea v Praze. Zároveň s opravou knihy, kdy bylo mj. nutné znovu přilepit uvolněný kryt hřbetu, vložil pan Křenek do svazku úplně na jeho začátku faksimilia celkem 6 chybějících stran (4 listů): frontispis, titulní stranu, předmluvu Daniela Krmana ml. (1663–1740) v délce 2 stran (1 list) a první 2 strany (1 list) bezprostředně následující předmluvy Matyáše Béla z Očové (1684–1749). Faksimilia byla pořízena podle exempláře v Národní knihovně ČR v pražském Klementinu (sign.: 54 G 6861). V dané chvíli chybí v knize, sestávající ze 1474 tiskových stran, celkem 30 textových stran (15 listů) – ty již nebudou doplněny. Rozměry knihy jsou tyto: 22,0 × 14,5 × 9,0 cm; váha: 1498 g. Na Hallskou bibli z roku 1722 vynaložila ČHäS jednu polovinu z celkových nákladů obnášející 9.767 Kč (výdajové položky ČHäS č. 1924, 1931 a 1933). Omezený prostor členských cirkulářů neumožňuje podrobnější pojednání o Hallských biblích, vydaných roku 1722, 1745 a 1766. Proto jsme výše uvedený XX. seminář ČHäS věnovali dotyčné problematice. Kromě toho bude koncem letošního roku k dispozici, v německém jazyce, článek předsedy ČHäS zabývající se z širší historické perspektivy akvizicí Hallské bible z roku 1722 do sbírek ČHäS. Podobně jako u jiných knižních přírůstků lze i do Hallské bible (sign.: BiblHall1722-ČHäS) nahlédnout v sídle ČHäS.

Fotografická dokumentace

Číslo 1–9

Autoři fotografií:

Petr Tylínek, Praha (č. 1, 8 & 9)

Karel Křenek, Dobřichovice (č. 2–7)

1. Praha, 1. října 2016. Pavel Polka, předseda České Händelovy společnosti, s Hallskou biblí vydanou v roce 1722, kterou Společnost koupila dne 26. září 2016. Stav knihy před restaurováním. Foto Petr Tylínek, řádný člen České Händelovy společnosti.

2. Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS.

Stav knihy před restaurací. Záběr na přední desku a na uvolněný pokryv hřbetu. Dokumentární fotografie knižního restaurátora MgA. Karla Křenka, který svazek restauroval (27. ledna až 16. března 2017).

3. Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS.

Stav knihy po restauraci. Záběr na přední desku a na přilepený pokryv hřbetu. Dokumentární fotografie knižního restaurátora MgA. Karla Křenka, který svazek restauroval (27. ledna až 16. března 2017).

4. Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS.
Stav knihy před restaurací. Záběr na zadní desku (s chybějící puklou). Dokumentární fotografie knižního restaurátora MgA. Karla Křenka, který svazek restauroval (27. ledna – 16. března 2017).

5. Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS.

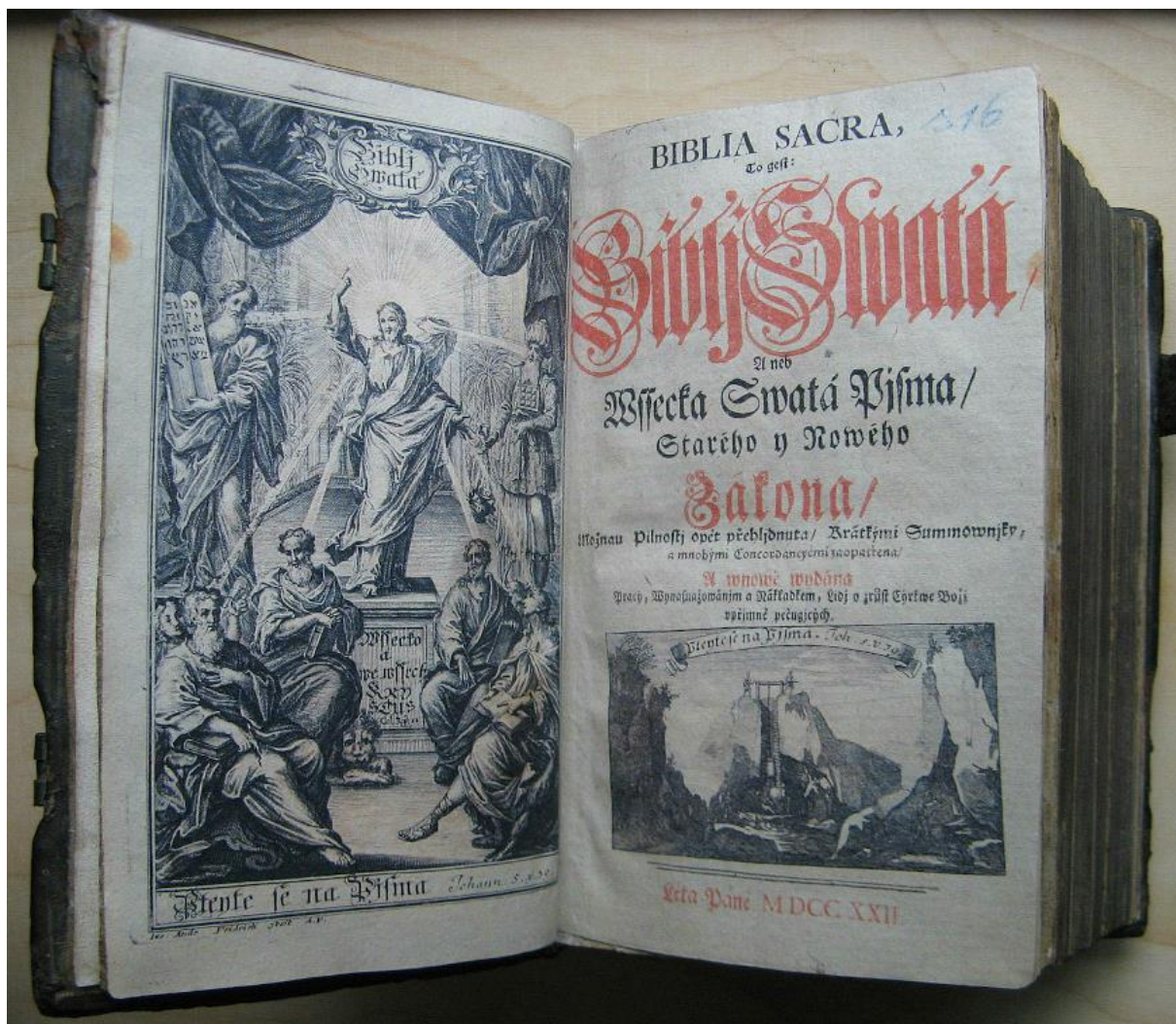
Stav knihy po restauraci. Záběr na zadní desku (s nadále chybějící puklou). Dokumentární fotografie knižního restaurátora MgA. Karla Křenka, který svazek restauroval (27. ledna – 16. března 2017).

6. Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS.
Stav knihy před restaurací. Záběr na přední desku a na uvolněný pokryv hřbetu. Dokumentární fotografie knižního restaurátora MgA. Karla Křenka, který svazek restauroval (27. ledna až 16. března 2017).

7. Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS.
Stav knihy po restauraci. Záběr na přilepený pokryv hřbetu a na přední desku. Dokumentární fotografie knižního restaurátora MgA. Karla Křenka, který svazek restauroval (27. ledna až 16. března 2017).

8. Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS. Fotografie Petra Tylínka, řádného člena Společnosti, ze dne 18. března 2017.

Stav po restauraci. Na snímku frontispis a titulní strana. Oba listy byly jakožto faksimile do svazku dodatečně vlepny během restaurátorských prací, které od 27. ledna do 16. března 2017 prováděl knižní restaurátor MgA. Karel Křenek.

9. Hallská bible z roku 1722. Praha, sbírky České Händelovy společnosti. Kniha zakoupena dne 26. září 2016. Signatura: BiblHall1722-ČHäS. Fotografie Petra Tylínka, řádného člena Společnosti, ze dne 18. března 2017.

Stav po restauraci, kterou od 27. ledna do 16. března 2017 prováděl knižní restaurátor MgA. Karel Křenek. Na snímku konec Starého zákona (Kniha Sirachovcova) a titulní strana Nového zákona.